

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה

משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ב

פרשת כי תבוא

א. בכור שור .

פרק כו' פסוק יב':

(יב) כי תכלה לעשר: שבשנה ראשונה של שמיטה מעשרים מעשר ראשון ומעשר שני, וכן בשנייה, ובשלישית: מעשר ראשון ומעשר עני, נמצא של שלש השנים כילה לעשר כל המעשרות, שאז הפריש כל המעשרות מראשונה ושניה. שנת המעשר: שנה שאין בה אלא אחד מן המעשרות שהפריש בראשונה ובשנייה. ונתתה ללוי: המעשר ראשון, ובירושלים תוליד עמך מעשר שני, דכתיב "ואכלת לפני ה' אלהיך... מעשר דגנך תירושך ויצהרך"³¹, "אתה... והלוי והגר והיתום והאלמנה"³², שאוכלים עמו במעשר שני שלו, ומעשר עני נותן בעירו לעני. ללוי לגר ליתום ולאלמנה: מקצתו מניח בשדה, ועניים לוקחים אותו עד החג, כדכתיב "והנחת בשעריך"³³, ומשם ואילך מה שמשאיר מביא בתוך ביתו מפני הגשמים ומחלקן לעניים, דכתיב "ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה וגו'"³⁴. וזהו מעשר שמתחלק בתוך הבית, ושנה השלישית היא שנת הביעור, שצריך לחלק כל המעשרות שלו³⁵. ואכלו בשעריך ושבעו: שאין צריך להביא בירושלים.

מאמרים

1. כרשננו מצלח פירושו לפסוקנו את כל צנין האצרות אופן נת'נתם, מוצק ואי י' לתיתם, התוכל להסביר?
2. מה אכיל מצלח הבית, מה ניתן לצנייט ומתי?
3. מה צליו לאכול ולצרוק פירושים ומה הוא יכול לצרוק בביתו?

* * *

ב. אור החיים .

פרק כו' פסוק יח':

(ספז ה') שֶהַכֶּנֶזֶה הַיָּא הַגַּם שֶתְכַשִּׁיר מַעֲשֵׂיהָ אִמָּה מֵאֲמוֹת וְיִשְׂרָאֵל עֹבְרֵי רְצוֹנִי, וְהַסְפִּים ה' וְדָבַר לַעֲשׂוֹת כְּדַבְּרֵי מֹשֶׁה:
וְלִשְׁמוֹר כָּל מִצְוֹתַי. יֵשׁ לַהֲעִיר כְּדַבְּרֵי הָלֹא דָבַר זֶה הוּא מִתְנַאֵי הַכְּבוֹד שֶׁשֵּׁם כְּמַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל לֵה' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפָסוּק אֵת ה' הָאֲמַרְתָּ וְכֵה מְקוֹם לַהֲזַכִּירוֹ בְּכַבְּרִים שֶׁמֵה' לְיִשְׂרָאֵל:

(יח) וְה' הָאֲמַרְךָ רְגוּ. אֹמְרוֹ לְהִיּוֹת לוֹ לַעַם סְגֻלָּה, שֶׁהַגַּם שֶׁתְּבוֹא אִמָּה אֲחֵרָת וְחִיטִּיב מַעֲשֵׂיהָ וְתִשְׁמַדֵּל לַהֲדַבֵּק בְּשִׁכְיִנָּה לֹא יִשְׁיִגוּ מְרַגְּת יִשְׂרָאֵל, וְכַחֲיִנָּה זֶה תִּקְרָא סְגֻלָּה וְזוֹ הִיא גְדֻלָּתָם, וְאֹמְרוֹ כְּאֲשֶׁר דָּבַר לָךְ, כְּמַעֲשֵׂה הַר סִינַי דְּכָתִיב (שְׁמוֹת י"ט ה') וְהִיָּתָם לִי סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים:
אוּ יִרְצֶה שֶׁהַגַּם שֶׁיִּהְיֶה זְמַן שֶׁיִּכְעִיסוּ יִשְׂרָאֵל אֵת הַבּוֹרָא אֲף עַל פִּי כֵן לֹא יִמִּיד אוֹתָם בְּאִמָּה אֲחֵרָת, וְאֹמְרוֹ כְּאֲשֶׁר דָּבַר כְּאוֹמְרָם ז"ל (בְּרֻכּוֹת ז') בְּפָסוּק (שְׁמוֹת ל"ג ט"ז) וְנִפְלִינִי אֲנִי וְעַמִּי, שֶׁבְּקֶשׁ מֹשֶׁה מֵה' שֶׁלֹּא יִשְׂרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הָאֲמוֹת, וּכְפִרְשָׁנוּהוּ בְּמִקְוָמוֹ

כי תבוא

ד' ירצה להעירכם בדבר שלא השיגו משה עצמו ע"ה הגם היותו בכלל עם סגלה. והוא על דרך אומנם ז"ל (סוטה י"ד). בענין תפלת משה לבגס לארץ וכי לאכל מפרותיה וגו' אלא אמר משה יש הרבה מצוות שתלויות בארץ וכי ע"כ, והוא מה שנתפנן לומר להם ראו מעלתכם שה' האמיר אתכם וגו' ולשמור כל מצותיו, ולזה דקדק לומר האמירך היום פרוש בזמן זה שאתם באים אל הארץ ושם תשמרו כל המצוות, וזו מעלה שלא השיגה אפלו משה:

והנה תמצא ו' מעלות בפסוק את ה' האמרת, א' להיות לך לאלהים, ב' ללכת בדרכיו, ג' לשמור חקיו, ד' ומצותיו, ה' ומשפטיו, ו' ולשמע בקלו, כנגדם אמר ה' שש מעלות לבגס ישראל, א' להיות לו לעם סגלה זה כנגד להיות לך לאלהים, ב' ולשמור כל מצותיו זה כנגד ללכת בדרכיו, ג' ד' וה' ולתתך עליון וגו' לתהלה ולשם לתפארת הם כנגד שמירת חקיו ומצותיו ומשפטיו, ו' ולהיתך עם קדש לה' זה כנגד ולשמע בקלו כי על ידי עסק התורה יתיחס להם שם זה של קדוש, ואמרו באשר דבר דכתיב (שמות י"ט ו') ואתם תהיו לי וגו' וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל:

ואי"י כי תפארת ישראל היא מה שהעלה ורומם אותם בתת להם כל המצוות, מה שלא עשה כן לראשונים שהגם שנמן מצותיו יתברך לאדם ולגו וקהאבות לא נתן אלא ב' ג' ג' ג' אכל לישראל נתן שמירת כל מצותיו יתברך, ויש לך לדעת כי כל המצוות אינם אלא שמירה מהמעוב ומלכלוף הנפש ובהשלמת שמירת המצוות יהיה האדם שלם מכל מום ומכל לכלוף:

ב' ירצה כי ה' יחוק ורועות לשמור כל המצוות, כי לא הכל זוכים לדבר זה הגם שיחפצו לשמור לא יודמן לידם, ואם יודמן לא תשיג דם, ואם תשיג לחלק מהמצוות לא תשיג לכל המצוות, ואמר כאן כי ה' האמירם לשמור כל מצותיו:

ג' ירצה על דרך אומרו (קהלת ה') שומר מצוה לא ידע דבר רע, ואמרו ז"ל (פסחים ח:): שלוחי מצוה אינם נזוקין, והוא מאמר הכתוב כאן ולשמור פרוש ה' ישמור כל מצותיו לכל יצא מהם דבר תקלה:

מילות

1. כרענו ראה כסוק זה כסוק מכונן המקיף את כל רציון הכחירה מישראל ומצורתו, מה מביאו לכך דוקא כאן?
2. מה זה סוף?
3. בקטע השני מבטוח מה את מצמדו המיוחד על עם ישראל, למה זה חשוב?
4. מה תהייתו בקטע השלישי?
5. מהמק הוא מנסה להשיג על כך, מהי תשובתו?
6. "יחפצו, לא ידמנו, לא ישי" מ, איך מתי?
7. מי "ישמור"?
8. "אתכם, היום" מה הוא מלמדנו כאן?
9. מה הן ee המצלות שפרענו מצלה כאן?
10. איך כל זה מסתדר עם "האמירך"?

* * *

ג. התורה והמצוה - המלבי"ם.

(יח) וה' האמירך היום, ראה עוד כח החקים והמשפטים כי ע"י חשקך היום להדבק בה' ולקבל על עצמך כל הדברים פעל עד אשר גם ה' הקדישך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך קודם מעמד הר סיני, ולשמור כל מצותיו שהבטיחך ה' שיסור ממך כל מונע ומפריע מלעשות מצותיו. גם ימציא לך כל הדברים שנצרך לקיום המצות, בית לקיים מזונה ומעקה, כרם לקיים דיני ערלה ונטע רבעי, שדה לקיים מצות התלויות בארץ:

(יט) ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה. עתה

פרק כו' פסוקים יח', יט':

כי תבוא

חזור להסיר דאגת לבם שע"י החקים יושמל כבודם לכן בא להבטיחם בשם ה' שיהיו עליון על כל הגוים שכולם יסורו למשמעתך ולא מפני היראה אבל ישנאוך בלבם רק ולתהלה שתהלתך תהיה בפיהם. ולשם כשיתסרסם בכל הארץ מעשיך אז לא יוצרך לספר תהלתך רק בהזכרת שמך לבד. ולתפארת שתבוא למדרגה שלא יצטרכו להזכיר שמך כי כל רואיך יכירו תפארתך כמ"ש וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח ה' (במדבר כד ב) כטבע הרואה דבר מפואר יתעלה רוחו. ומלכת שבא כשבאה וראתה את שלמה אמרה (מלכים א' י ח) אשרי אנשיך אשרי עבדיך וגו'. ולהיותך עם קדוש לה' אלהיך אף שגדול יהיה כבודך בגוים ויבקשו קרבתך עכ"ז תהיה מובדל ומוקדש מהם. כאשר דבר (ויקרא כ' כו) והייתם לי קדושים ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי :

אלו

1. איך פרשנו מפיך את: "האמירק"?
2. מה ה' הפטיח ואיך זה יפצץ?
3. כמה יתבטא היותם: "צפיון"?
4. פרשנו רואה לפניו את מצב היהודים בדורו, אנטישמיות אחד והצרכה מצד שני, איך זה מסתדר לו כאן?
5. מהי "תפארת" כבוד גדול אק מופלגים, איך, כמה ולאמה?

* * *

ד. הכתב והקבלה .

פרק כח' פסוקים לב', לג', לה', מהו: (לב) ואין לאל ידך. פס. אל" סומם על הכל המעמיד ומחזיק הדבר על מקומו ועוכו (קראפט). ומורה למעשים על הכל הפשוט שגדיך לקיום הדבר, ולמיד לאל כתי יסוף לו, ופירושו יש ידי לאל, דהיינו לאותו הכל שגדיך לו להפלים הדבר הזה, ומלמ יד כתי לנשלתה הגוף הגדיך בהשלמה המעשה, דהיינו הכל הפשוט הגדיך לדבר פשוט (רמ"ס). וא"ל למ"ס המפרשים שכל התקומות למ"ד של עלה לאל עומד לידך, וכללו אמר קרא ואין אל לידך: (לג) עשוק ורצוף. ענין עשוק ורצוף כ' רמ"ס שניהם לשון גזל וסודי, ונכ"מ שנאמר לשון רליטה לאל עושק הוא מענין גזלה ומנוס, כמו את מי עשקתי ואת מי רליתי, ששעשק ידוע מהו, והרצוף גזל שאינו מנומנם על דבר אשר עקבתי אדם בלבד, אבל הוא מתפשט בכל עניני וכל אופני הגזל, עמם על אשר קנינים, פעם בלונם פעם ברכון (פלינדערן), ואין זה יולא התחמעות לשון רצוף מענינו שניה, כי רליטה ענינו החמלק הדבר לפלקים נפרדים אך ישאר הדבר שלם, שנמנע ונשלם קשר חלקיו, וכן צמין הגזל יורה רליטה שאין הגזל נשבר לגמרי רק שנעשה רצוף בקשר חלקי קנינו: (לו) ועבדת שם אלהי אחרים. ת"א ותמלך תמן לעממיה פלתי עב' יא, וכפירש"י (לקמן פ' ט"ד) לא עבדת אלהים אלא מעלים עם וגולגלת לכומר ע"א, כי פעל ע' ד על הכנעת הכנעת תחת ידי מוסל ונתינת המם אליה, כמו: עבדו את כדלעומר, ויהי לנעם עובד? וכן מרגעו כאן (דוא וירמסו פרעמדטן גאטטעך אונטערזוכטיג זיין), וזוה אין טיך להוסיף על לשון העקבא אמנם ר"א פ"י כשעונו שאשרי בואם בגלות ילאז מהם וכלל הדת עמוך סגרות והגזרות שלא יוכלו לסגלם: (מה) ובאו עליך כל הקללות וגו' כי לא ישמעת. בלשון עבר, ולמעלה פ"ב אמר ובאו עליך כל הכרסות וגו' כי תשמע בלשון עמיד, כי על העברה אין עומם רק אשר שנעשתה לכן נאמר זו עבדו, אמנם בקיום המותו יש עליי שכל קודם עשייתם בלחמרי (כענין מי הקדימני ואחלם) רק שאין שכל המוקדם עוסג כ"כ בלחמרי, לכן אמר זו לשון עמיד (רע"ס):

אלו

1. פסוק ד' מסביר פרשנו פלוס מופלגים: למד' א"ל, ידך. התוכל להסביר?
2. הוא חולק על מפרשים אחרים, מהי דעתם ומה הוא אינו מסכים אמהם?
3. מהו הסברו לצופק ואיך הוא מסביר רצויה?
4. מהו הקושי האפשרי בפסוק לו' ומהי תשובתו?
5. לצומתו מהי תשובת האברבנאל?
6. התוכל לעשר למה האברבנאל מפרש כן?
7. בפסוק מה' צומד פרשנו על שניו לשון בין הפרכות לבין הקללות ונותן תשובה עקרונית, התוכל להסביר?